

ISTORIA MEDICINII

Medici celebri în perioada napoleoniană – partea aVIII-a René-Nicolas Dufriche Desgenettes – medic șef al armatei franceze în perioada napoleoniană

Prof. univ. dr. Mihai Burlibașa^{1,3}, Asist. univ. drd. Florentina Căminișteanu^{1,3}, Drd. Mircea Popescu^{1,3}, Șef lucr. univ. dr. Viorel Ștefan Perieanu^{1,4}, Stud. Andrei Burlibașa¹, Șef lucr. univ. dr. Victor Ghiță^{1,5}, Stud. Mircea Cotruță¹, Conf. univ. dr. Diana Ligia Tudor^{2,8}

¹Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila” București, România, ²Universitatea Națională de Educație Fizică și Sport, București, România, ³Stomatologie generală, ⁴Chirurgie dento-alveolară, ⁵Chirurgie Orală și Maxilo-Facială, ⁶Limbi moderne

Primit: 19.01.2026 • Acceptat pentru publicare: 15.02.2026

Rezumat

René-Nicolas Dufriche Desgenettes a fost unul dintre cele mai renumite și mai respectate nume ale medicinei militare franceze în timpul Perioadei Napoleonice. Totodată, pentru o perioadă de timp destul de îndelungată, eminentul medic francez a îndeplinit și funcția de medic-șef al Marii Armate (Grande Armée), denumirea sub care a rămas cunoscută în istorie Armata Franceză condusă de către Împăratul Napoleon I al Franței. Astfel, în acest material ne-am propus să prezentăm o biografie foarte succintă a celui mai reprezentativ exponent al medicinei de război franceze din prima jumătate a secolului XIX.

Cuvinte cheie: *medic militar, René-Nicolas Dufriche Desgenettes*

HISTORY OF MEDICINE

Famous physicians in the Napoleonic era – part VIII

René-Nicolas Dufriche Desgenettes – chief medicine of the French army in the Napoleonic Era

Abstract

René-Nicolas Dufriche Desgenettes was one of the most renowned and respected names in French military medicine during the Napoleonic Era. Moreover, for a considerable period, the eminent French physician also served as the Chief Medical Officer of the Grande Armée, the name by which the French Army led by Emperor Napoleon I of France is known in history. In this document, we aim to present a very brief biography of the most representative figure of French war medicine from the first half of the 19th century.

Keywords: *military doctor, René-Nicolas Dufriche Desgenettes, Napoleonic Era*

Introducere

René-Nicolas Dufriche Desgenettes (1762-1837) (titlatura sa completă a fost René-Nicolas Dufriche, Baron Desgenettes, nume sub care acesta a rămas cunoscut atât în istoria contemporană, cât și în istoriografia medicală) a fost unul dintre cele mai renumite și mai respectate nume ale medicinei, și în special ale medicinei militare franceze în timpul Perioadei Napoleoniene.

În post-Perioadă Napoleoniană, pentru o perioadă de timp destul de îndelungată, a îndeplinit și funcția de medicșef al Marii Armate (Grande Armée), denumirea sub care a rămas cunoscută în istorie Armata Franceză condusă de către Împăratul Napoleon I al Franței

Copilăria și educația

René-Nicolas Dufriche Desgenettes s-a născut pe data de 23 mai 1762 în orașul Alençon, departamentului francez Orne, în regiunea Normandia de Jos, tatăl său fiind avocat, dar și procuror în cadrul Bailliage-ului local (prin Bailliage se înțelegea o circumscripție din Franța Regalistă, care era condusă de un bailli). Acest oficial era responsabil cu administrarea justiției, dar și a altor funcții administrative și financiare în numele unui senior sau al Regelui Franței). Astfel, se poate spune cu certitudine faptul că a provenit dintr-o familie cu venituri generoase. Micul René-Nicolas și-a petrecut cea mai mare parte a copilăriei pe domeniul familiei sale, domeniu numit *Les Genettes*. În ceea ce privește studiile el a parcurs într-o primă etapă cursurile Colegiului Iezuiților (Collège des Jésuites) din orașul natal, Alençon (1-8).

Ulterior, tânărul René-Nicolas a fost trimis de către familie în capitala Franței, Paris, unde a intrat la internatul Sainte-Barbe, urmând cursurile Colegiului du Plessis (Collège du Plessis), o unitate de învățământ cu foarte mari pretenții într-o Franță Monarhistă a sfârșitului de secol XVIII, unde a obținut o diplomă de maestru în arte (maître d'ès-arts), cu specializarea în științe naturale (trebuie menționat faptul că el a fost efectiv pasionat încă de mic de științele naturale, copilăria petrecută pe domeniul familiei *Les Genettes* permițându-i să aibă un contact aproape permanent cu flora și fauna regiunii) (1-8).

Figura 1. Medicul NICOLAS-RENE DUFRICHE DESGENETTES (1762-1837), pictură realizată de Antoine-François Callet (9)

După obținerea acestui prim titlu de maestru în arte, René-Nicolas Dufriche Desgenettes s-a îndreptat către parcurgerea unor studii în medicină. El a debutat în serviciile spitalicești conduse și gestionate de către Philippe-Jean Pelletan (1747-1829, un experimentat chirurg francez al perioadei respective) și de către Félix Vicq d'Azyr (1748-1794), acesta din urmă fiind un eminent medic și un excelent anatomist francez, medic personal al Reginei Maria Antoaneta a Franței, fiind considerat de către contemporanii săi nu doar fondatorul anatomiei comparate, dar și cel care a descoperit teoria omologiei în biologie (1-11). Practic, discutăm despre doi profesioniști remarcabili, doi mentori pe care el i-a amintit adesea în însemnările sale.

Ulterior, René-Nicolas Dufriche Desgenettes a parcurs și cursurile altor doi mari profesioniști în medicină ai perioadei respective, în cadrul Spitalului La Charité: Antoine-François de Fourcroy (1755-1809, chimist și farmacist francez de foarte mare anvergură) și Louis René Desbois de Rochefort (1750-1786, un foarte modest și conștiincios medic francez, care a oferit tratamente de specialitate populației din Paris, indiferent de statutul social) (1-8, 12, 13). Aici, el a avut șansa extraordinară de a-i cunoaște și de a colabora îndeaproape și cu alți doi mari medici ai Perioadei Napoleoniene: viitorii profesori universitari și medici ai Departamentului de Sănătate ai Casei Imperiale Franceze, Alexis Boyer (1755-1833) și Jean-Nicolas Corvisart (1755-1821) (1-8).

Dar, în anul 1782, mama lui René-Nicolas Dufriche Desgenettes a decedat, lăsându-i acestuia o moștenire financiară extrem de generoasă. Doi ani mai târziu, fără a-și fi finalizat cursurile de medicină, el a decis că a sosit momentul să călătorească. Astfel, pentru început a trecut Canalul Mânecii și s-a dus în Anglia unde, între multe alte preocupări avute, acesta a asistat și la cursurile a 2 medici/chirurghi englezi celebri: John Moore (1729-1802) și John Hunter (1728-1793) (1-8).

În anul 1785, René-Nicolas Dufriche Desgenettes a plecat în Italia, unde a rămas o perioadă de timp de 4 ani. În Italia, el a descoperit frumusețile orașelor Florența și Siena, dar a avut și șansa extraordinară de a studia anatomia împreună cu marele Paolo Mascani (1755-1815, unul dintre marii anatomiciști de origine italiană ai Europei sfârșitului de secol XVIII și începutul de secol XIX) (1-8).

Dar, după ce a vizitat și orașele Roma și Napoli, odată cu apropierea începutului Revoluției Franceze (5 mai 1789 – 9 noiembrie 1799), în anul 1789 el s-a reîntors în Franța, mai exact în orașul Montpellier, unde și-a susținut teza de dizertație pentru finalizarea studiilor medicale în cadrul Facultății Regale de Medicină din acest oraș (după unele surse bibliografice, și-ar fi susținut teza pe data de 6 iulie 1789, după alte surse bibliografice, data de susținere a tezei ar fi fost 20 noiembrie 1789), cu o teză intitulată *Essai physiologique sur les vaisseaux* (într-o traducere adaptată, *Eseu fiziologic asupra vaselor limfatice*) (1-8).

Tot în perioada în care a stat în frumosul oraş Montpellier, unul dintre cele mai vechi centre universitare ale Europei, René-Nicolas Dufriche Desgenettes a legat o strânsă prietenie cu Paul Joseph Barthez (1734-1806), excelent medic, fiziolog şi enciclopedist francez, promotor al teoriei vitalismului, un alt personaj foarte interesant al Perioadei Napoleoniene. Profitând şi de prezenţa în oraşul Montpellier a lui Jean-Antoine Chaptal (1756-1832), un chimist extraordinar, dar şi un excelent medic şi un mare industriaş francez, el a participat şi la cursurile pe care acest eminent om de ştiinţă le-a susţinut în laboratorul nou-înfiinţat din cadrul Facultăţii Regale de Medicină din Montpellier (1-8).

Perioada Revoluţiei Franceze şi activitatea de medic militar

Doi ani mai târziu, în 1791, în plină desfăşurare a Revoluţiei Franceze, René Nicolas Dufriche Desgenettes s-a reîntors în Paris unde a adoptat foarte rapid ideile revoluţionare ale girondinilor. Dar, foarte curând adepţii ideilor girondinilor au fost trimişi la ghilotină de către montagnarzi. Scăpat ca prin minune de o execuţie prin ghilotinare, René Nicolas Dufriche Desgenettes s-a refugiat în oraşul Rouen, unde fostul său mentor, Felix Vicq d'Azyr l-a sfătuit să se înroleze în Armata Revoluţionară Franceză, pentru a i se pierde urma şi pentru a beneficia de o anumită protecţie împotriva unei eventuale condamnări la moarte. După ce a obţinut foarte rapid brevetul de medic militar pe data de 21 februarie 1793, fiind un vorbitor fluent de limbă italiană (a nu se uita cei 4 ani petrecuţi de marele medic francez în Italia), el a fost trimis în Italia, unde în luna martie a aceluiaşi an 1793 s-a alăturat spitalului militar mobil care deservea Armata Revoluţionară Franceză Mediteraneană (l'Armée de la Méditerranée) (1-8).

În acest timp, René Nicolas Dufriche Desgenettes a participat la bătăliile Armatei Mediteraneene de la Fréjus, Grasse, Antibes, Sospel, Orneilles şi Nisa. Pe parcursul acestei campanii militare, medicul francez l-a întâlnit şi pe tânărul ofiţer Napoleon Bonaparte, viitorul Împărat Napoleon I al Franţei, pe care se pare că l-ar fi tratat de răie. Napoleon Bonaparte a fost foarte impresionat de cunoştinţele lui pe care nu l-a uitat şi după cum se va vedea, l-a avut în vedere în planurile sale de viitor (1-8).

Ulterior, fiind ataşat de Armata Generalului André Masséna (1758-1817), viitor Mareşal al Franţei şi unul dintre cei mai experimentaţi militari ai Marii Armate (Grande Armée) condusă de către inegalabilul Napoleon Bonaparte, Doctorul René Nicolas Dufriche Desgenettes, dând dovadă de o competenţă şi un talent, ambele deosebite, a reuşit să stopeze o foarte violentă epidemie de tifos exantematic. La rândul său fiind atins de tifos a reuşit să supravieţuiască într-un mod miraculos, vindecându-se în totalitate iar începând cu data de 13 ianuarie 1794 el s-a ocupat cu foarte multă abnegaţie şi dăruire de pacienţii aflaţi în cadrul Spitalului Militar din Antibes, Franţa (1-8).

Nouă luni mai târziu, pe data de 16 septembrie 1794, i s-a încredinţat conducerea serviciului medical al diviziei franceze aflată în localitatea Loano.

La începutul anului 1795, René Nicolas Dufriche Desgenettes a fost repartizat în oraşul Toulon, important port francez la Marea Mediterană, fiind numit medic-şef şi fiind însărcinat cu organizarea serviciului medical al Expediţiei Militare Franceze ce trebuia trimisă în Insula Corsica, pentru a o elibera de sub dominaţie engleză. Dar, această expediţie militară nu a mai avut loc (1-8).

Întors în Paris şi fiind puternic susţinut de către Napoleon Bonaparte şi de către Directorul Directoratului Francez, Paul Barras (1755-1829), el a fost promovat pe data de 29 octombrie 1795 în funcţia de medic al Spitalului de Instrucţie Militară Val-de-Grâce, dar şi al Diviziei 17 a Armatei Revoluţionare Franceze cantonată chiar în capitala Franţei. În anul următor, 1796, René Nicolas Dufriche Desgenettes a devenit şi profesor de fizică medicală şi igienă în cadrul Şcolii Centrale de Sănătate (l'Ecole Centrale de Santé) din Paris, viitoarea Facultate de Medicină a Universităţii Imperiale, care a fost înfiinţată în anul 1808. Cu prilejul acestei noi numiri l-a întâlnit şi pe excelentul chirurg Dominique-Jean Larrey (1766-1842), cu care a legat o strânsă relaţie de prietenie. Totuşi, toate aceste noi numiri l-au îndepărtat de Armata din Italia condusă de către Generalul Napoleon Bonaparte şi nu a participat decât indirect la marile succese ale acestuia (1-8).

Totodată, în anul 1796 René Nicolas Dufriche Desgenettes, împreună cu Dominique-Jean Larrey şi cu Marie François Xavier Bichat (1771-1802) au înfiinţat Societatea Medicală de Emulaţie (Société Médicale d'Emulation), una dintre societăţile ştiinţifice şi profesionale franceze cele mai ambiţioase. El a publicat în *Journal de la Société Médicale de Paris* (Jurnalul Societăţii Medicale din Paris) o lucrare intitulată *Les maladies qui ont régné à l'Armée d'Italie* (într-o traducere adaptată, *Bolile predominante în Armata din Italia*), lucrare care s-a bucurat de o popularizare deosebită în rândul comunităţii medicale franceze a acelei perioade (1-8).

Înapoiat în capitala Franţei, Paris, după încheierea Păcii de la Campo-Formio pe data de 17 octombrie 1797, Generalul Napoleon Bonaparte a cerut ca Doctorul René Nicolas Dufriche Desgenettes să fie ataşat unei noi Armate Revoluţionare Franceze, care urmărea o eventuală debarcare în Insulele Britanice. Pe data de 11 ianuarie 1798, el s-a căsătorit cu fiica fostului inspector al spitalelor din timpul Regelui Ludovic XVI al Franţei. Două luni mai târziu, pe data de 22 martie 1798, s-a reîntors în portul francez Toulon, unde a devenit medic-şef al Armatei Franceze care se pregătea pentru debarcarea în Insulele Britanice, armată aflată sub conducerea Generalului Napoleon Bonaparte, viitorul Împărat Napoleon I al Franţei (1-8).

Participarea la Campania din Egipt

În acelaşi an 1798, René Nicolas Dufriche Desgenettes a preluat conducerea Serviciului Medical al Armatei Franceze a Orientului (l'Armée d'Orient), armată aflată tot sub conducerea Generalului Napoleon Bonaparte şi alături de care a plecat în Campania Militară a Armatei Franceze din Egipt.

Alături de bunul său prieten, reputatul chirurg militar Dominique-Jean Larrey și chiar înainte de plecarea Expediției Militare Franceze către Egipt, el a organizat ambulanțe la bordul fiecărui vas francez de transport, reconfigurând în același timp și 3 vase spital. Profund impresionat de eficiența sa, Generalul Napoleon Bonaparte i-a cerut acestuia să se imbarce la bordul navei-amiral franceze *Orient*. Odată ajunși pe tărâm egiptean, medicii, chirurgii și farmaciștii francezi au trebuit să facă față unor noi patologii medicale specifice Continentului African, patologii favorizate și declanșate de un climat foarte cald deosebit de obositor, de marșuri foarte dese, dar mai ales de lipsa apei potabile (1-8).

Pe tot parcursul Campaniei Militare a Armatei Franceze din Egipt, el a instituit măsuri de igienă și de profilaxie de o severitate extremă: igienă corporală strictă, curățarea și dezinfectia încăperilor, supravegherea alimentației și curățarea hainelor. Practic, în această expediție au fost întâlnite toate patologiiile tropicale. În timpul marșului prin deșertul Siriei, el s-a confruntat cu o epidemie de ciumă foarte agresivă. În fața moralului trupelor franceze care la acel moment s-a aflat la cel mai scăzut nivel, medicul francez a refuzat efectiv să pronunțe numele acestei boli în fața soldaților și i-a găsit alte denumiri, precum „febră bubonică” sau „boală glandulară”, pentru a înlocui termenul de „ciumă bubonică”. Pentru a demonstra că ciuma nu este o boală contagioasă, lucru total neadevărat, dar pe care a fost obligat să îl spună soldaților francezi, majoritatea neștiutori de carte, René-Nicolas Dufriche Desgenettes și-a inoculat sub piele cu ajutorul unei lancete, o picătură de puroi prelevată de la un soldat francez bolnav de ciumă muribund. Prin acest gest pe de o parte de o temeritate maximă, pe de altă parte de o inconștiență extremă, el a reușit să crească moralul soldaților francezi dezamăgiți și decimați de boală și să le redea acestora speranța la viață. Ceva mai târziu el a dezmințit că ar fi prelevat picătura de puroi pe care și-a inoculat-o de la un soldat francez muribund, ci a afirmat că ar fi prelevat-o de la un convalescent de gradul I (1-8).

Dar, pe data de 29 aprilie 1799, numele lui a intrat în istorie. În timp ce Generalul Napoleon Bonaparte a fost nevoit să ridice asediul de la Saint-Jean d'Acre, Doctorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes, în calitate de medic-șef al Expediției Militare Franceze, a solicitat evacuarea imediată a răniților și a bolnavilor de ciumă francezi. Dar, Generalul Napoleon Bonaparte, temându-se atât de un masacru al acestora de către trupele turcești, dar și de o contaminare ulterioară a trupelor franceze cu ciuma bubonică, a ordonat ca toți bolnavii de ciumă să fie eutanasiați prin administrarea unei supradoze de opiu. Doctorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes a refuzat categoric executarea ordinului Generalului Napoleon Bonaparte, și a lăsat în spate un detașament militar pentru a supraveghea și a apăra bolnavii și răniții. Până la urmă, toți răniții și bolnavii francezi au fost evacuați în orașul Jaffo. Cu toate, acestea, forțați fiind de presiunea trupelor inamice (trupele turcești) să evacueze și orașul Jaffo el a ordonat farmacistului-șef al Armatei Orientului, Claude Royer, să le administreze bolnavilor și răniților francezi aflați pe moarte laudanum (opiu), pentru a le ușura suferințele (1-8).

Doctorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes nu i-a iertat Generalului Napoleon Bonaparte acea decizie de a părăsi și a eutanasia bolnavii de ciumă francezi pentru a nu fi masacrați de către trupele turcești în loc să ordone evacuarea acestora chiar din prima clipă. La una dintre reuniunile Institutului Egiptului (l'Institut d'Egypte) din data de 29 iunie 1799, s-a putut observa animozitatea evidentă existentă între cei doi, iar el nu a mai vorbit cu Napoleon Bonaparte, până la plecarea acestuia din Egipt, pe data de 22 august 1799 (1-8).

Doctorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes a refuzat să îl însoțească pe Napoleon Bonaparte în Franța și a rămas în Egipt, alături de resturile Corpului Expediționar Francez condus de acum de către Generalul Jean Baptiste Kléber (1753-1800), putând astfel să aplice mai eficient măsurile de igienă și profilaxie pe care le instituisese. După asasinarea Generalului Jean Baptiste Kléber de un fanatic religios egiptean pe data de 14 iunie 1800, comanda Armatei Franceze a Orientului a fost preluată de către Generalul Jacques-François de Menou (1750-1810), cel care a și organizat rezistența în fața britanicilor și apoi repatrierea soldaților căzuți prizonieri în mâinile englezilor în Franța, printre aceștia numărându-se și Doctorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes. Devenit membru cu drepturi depline al Institutului Egiptului (l'Institut d'Egypte), institut fondat în anul 1798, el a contribuit la înființarea revistei intitulate *La Décade égyptienne*, publicând în ea un număr foarte mare de articole medicale deosebit de valoroase (1-8).

La întoarcerea sa în Franța în anul 1801, Primul Consul Napoleon Bonaparte l-a promovat pe acesta în funcția de medic-șef al Spitalului Militar de Instrucție din Strasbourg (l'Hôpital Militaire d'Instruction de Strasbourg). Extrem de obosit după Campania Militară a Armatei Franceze din Egipt calificată drept dezastruoasă el a refuzat această avansare și i-a solicitat marelui om de stat francez să fie lăsat să practice în calitate de medic obișnuit, în cadrul Spitalului Militar Val-de-Grâce. Pe data de 29 decembrie 1801, Napoleon Bonaparte a aprobat această cerere. Tot în anul 1801 el a devenit membru al Institutului Franței (Institut de France), dar și membru asociat al Societăților de Medicină din Marsilia și din Montpellier. În anul următor, 1802, marele medic francez a publicat *Histoire médicale d'Orient (Istoria Medicală a Orientului)*, lucrare care a provocat o foarte mare agitație în lumea științifică franceză și pe care a dedicat-o, printre alții, și fostului său comandant, Generalul Jean Baptiste Kléber asasinat în anul 1800 de un fanatic religios în orașul egiptean Cairo. Totodată, fiind și un foarte mare susținător al vaccinării antivariolice, el și-a vaccinat fiul chiar în fața trupelor franceze, în acest fel sperând să convingă soldații să se vaccineze antivariolic la rândul lor (1-8).

Activitatea în Serviciul de Sănătate la Marii Armate Franceze (Grande Armée)

Pe data de 18 mai 1804 a fost proclamat Imperiul Francez, iar Napoleon Bonaparte a devenit Împăratul Napoleon I al Franței.

În ziua următoare, René-Nicolas Dufriche Desgenettes a primit Legiunea de Onoare Franceză (Légion d'Honneur) în Grad de Cavaler, iar pe data de 14 iunie 1804 acesta a devenit inspector general al Serviciului de Sănătate al Marii Armate (Grande Armée), alături de prietenul său Dominique-Jean Larrey, de Pierre-François Percy și de Nicolas Heurteloup (1-8).

Deși, până la acel moment putem spune despre el că a trăit o multitudine de evenimente cât alții în mai multe vieți, odiseea acestuia a fost departe de a se fi încheiat. Doctorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes a plecat în Spania împreună cu o comisie de medici francezi trimisă de către Împăratul Napoleon I, pentru a studia și a stopa o epidemie de friguri galbene care făcea ravagii acolo. Totodată, marele medic francez a fost responsabil și cu conducerea farmaciei și s-a achitat cu succes de această misiune deosebit de sensibilă (1-8).

În anul 1806, după revenirea din Spania și numirea pentru a doua oară a Doctorului Jean-François Coste (1741-1819) în funcția de medic-șef al Marii Armate (Grande Armée), René-Nicolas Dufriche Desgenettes s-a reîntors în cadrul Spitalului Militar Val-de-Grâce, unde a avut sarcina de a reforma această instituție medicală. În anul următor, pe data de 6 aprilie 1807, la ordinul direct al Împăratului Napoleon I al Franței, el a devenit la rândul lui medic-șef al Marii Armate (Grande Armée), înlocuindu-l pe Jean-François Coste. Din această nouă funcție el a fost prezent la victoriile Marii Armate (Grande Armée) în bătăliile de la Eylau (1807), Friedland (1807) și Wagram (1809). În anul 1808, el a călătorit alături de Împăratul Napoleon I al Franței în Spania, unde situația politică și militară devenise foarte gravă. În continuare, pe data de 29 septembrie 1809, Doctorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes a fost înnoțat, devenind Cavaler al Imperiului Francez prin scrisori patente (scrisori de acreditare), iar pe data de 31 ianuarie 1810 acesta a fost făcut Baron al Imperiului Francez (Baron d'Empire) tot prin scrisori patente, căpătând astfel titlatura sub care a rămas cunoscut în istorie, și nu doar în istoria medicinei: René-Nicolas Dufriche, Baron Desgenettes (1-8).

În timpul Campaniei din Rusia a Marii Armate (Grande Armée) el a fost prezent la toate marile bătălii. Abnegația și devotamentul față de pacienții săi au devenit legendare. Pe data de 10 decembrie 1812 a fost capturat la Vilna (orașul Vilnius de astăzi, actualmente capitală a Republicii Lituania), când trupele franceze se aflau în retragere. La simpla menționare a numelui Dufriche Desgenettes, Țarul Alexandru III l-a eliberat (după unele surse bibliografice, se pare că și bunul său prieten, marele chirurg Dominique-Jean Larrey ar fi intervenit pe lângă Țarul Alexandru III pentru eliberarea Doctorului René-Nicolas Dufriche Desgenettes). Cert este că, în semn de recunoștință pentru grija acordată soldaților ruși răniți, medicul francez a fost escortat înapoi la avangarda franceză de către garda personală de cazaci a Țarului Alexandru III al Rusiei, pe data de 20 martie 1813. Pentru furtul efectelor sale personale, Țarul Alexandru III i-a trimis suma de 10.000 de ruble cu o scrisoare de scuze (1-8). Câtă noblețe!

Medic-șef al Gărzii Imperiale în timpul Campaniei Marii Armate (Grande Armée) din Germania, Doctorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes a aflat despre această numire abia în anul 1814, la întoarcerea sa în Franța. În anul 1813, soldații francezi au fost înfrânți la Leipzig, iar el a fost închis în Cetatea Torgau, unde a trebuit să facă față unei epidemii de tifos exantematic, care a ucis 13.448 de soldați dintre cei 25.000 ai garnizoanei franceze. După capitularea Cetății Torgau a fost făcut prizonier la Dresda și nu s-a întors în Franța, decât la începutul perioadei numită „cele 100 de zile”. Între timp, Împăratul Napoleon I abdicase, fusese exilat în Insula Elba, iar perioada numită „cele 100 de zile” a reprezentat perioada de timp în care Imperiul Francez s-a aflat tot sub conducerea Împăratului Napoleon I al Franței, perioadă care a luat sfârșit cu înfrângerea dezastruoasă a Marii Armate (Grande Armée) de la Waterloo, din data de 18 iunie 1815. În urma acestei înfrângeri, Împăratul Napoleon I al Franței a abdicat a doua oară, fiind exilat definitiv în Insula Sfânta Elena (1-8).

Evoluția după abdicările Împăratului Napoleon

Imediat după revenirea în Franța și după prima abdicare a Împăratului Napoleon I al Franței, noul Rege Ludovic XVIII al Franței l-a demis pe Doctorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes din toate funcțiile militare, dar i-a permis acestuia să își păstreze prerogativele sale atât din cadrul Spitalului Val-de-Grâce, dar și din cadrul Facultății de Medicină din Paris. În timpul „celor 100 de zile” el s-a alăturat în mod natural Împăratului Napoleon I revenit din Insula Elba. Astfel, i-a fost înapoiată funcția sa de medic-șef al Gărzii Imperiale Franceze, funcție pe care a păstrat-o până după distrugătoarea înfrângere a Marii Armate (Grande Armée) în Bătălia de la Waterloo, din data de 18 iunie 1815 (1-8).

După a doua capitulare lui Napoleon Bonaparte, Regele Ludovic XVIII a revenit pe tronul Franței. Dar, numele lui René-Nicolas Dufriche Desgenettes devenise deja o legendă în Franța, la fel ca și numele lui Dominique-Jean Larrey. Noul Rege Ludovic XVIII al Franței l-a menținut în funcțiile pe care acesta le-a ocupat sub Prima Restaurație și, i-a permis totodată, să se alăture Consiliului General de Sănătate al Armatei Franceze (Conseil Général de Santé des Armées) în anul 1819. Același Rege Ludovic XVIII l-a decorat pe Doctorul și Profesorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes cu Legiunea de Onoare (Légion d'Honneur) în Grad de Comandor și l-a inclus în calitate de membru cu drepturi depline începând chiar cu anul 1820, în nou-înființata Academie Regală de Medicină (l'Académie Royale de Médecine) din Franța.

Doi ani mai târziu, în 1822, Profesorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes a fost demis din poziția de profesor universitar al Facultății de Medicină din Paris, deoarece făcuse apel la toleranță în urma unor ample manifestații studentești antiregaliste și pro-Napoleon Bonaparte. Tot atunci, el a fost desemnat să trimită și noua echipă medicală care să îl îngrijească pe Împăratul Napoleon I în Insula Sfânta Elena. Dar, Napoleon Bonaparte deja încetase din viață (1-8).

Apusul carierei

După abdicarea Regelui Carol X al Franței în anul 1830, Profesorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes a fost repus în toate funcțiile sale, atât în cele universitare, cât și în cele spitalicești de către noul Rege Louis-Philippe al Franței. Doi ani mai târziu a fost ales membru al Academiei de Științe (l'Académie des Sciences) din Franța. În același an 1832, pe data de 2 martie, el a devenit medic-șef al Spitalului Invalizilor (les Invalides) (1-8).

În anul 1834, Profesorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes a avut un prim atac de apoplexie care l-a lăsat paralizat parțial, iar pe data de 3 februarie 1837, marele medic francez a încetat din viață în urma unui al doilea atac de apoplexie. Profesorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes a fost și primar al Arondismentului X din Paris (actualmente Arondismentul VII) între anii 1830 și 1834. Totodată, numele său a fost dat și Spitalului Militar din Lyon și a fost înscris și pe Arcul de Triumf din Paris, alături de al Doctorului Dominique-Jean Larrey și al Doctorului Pierre François Percy. Totodată, ca un omagiu adus Profesorului René-Nicolas Dufriche Desgenettes, Poșta Republicii Franceze a emis în anul 1972, un timbru de 0,30 franci cu imaginea sa (1-8).

Independent în gândire, foarte franc și înzestrat cu o mare libertate de exprimare, Împăratul Napoleon I al Franței l-a caracterizat pe Profesorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes ca fiind „prea vorbăreț”, în timp ce marele scriitor Alexandre Dumas tatăl l-a descris pe marele medic francez, ca fiind „un bătrân petrecăreț foarte spiritual și foarte cinic” (1-8).

Amprenta științifică și academică

De-a lungul vieții, Profesorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes a fost autor al unor lucrări deosebit de valoroase, dintre care amintim (1-8):

- *Souvenirs d'un médecin de l'expédition d'Égypte*, 1893;
- *Souvenirs de la fin du XVIIIe siècle et du commencement du XIXe, ou Mémoires de R.D.G.*, 1836;
- *Examen de quelques idées du maréchal de Saxe sur la santé des troupes*, 1829;
- *Remarques sur les institutions militaires de Végèce et Notice sur un opuscul rare relatif à Linné*, 1828;
- *Ext. du Journ. Compl. du Dictionnaire des Sciences Médicales, Extrait du Mémoire de H. Fouquet sur l'utilité des bains de terre dans la phthisie*, 1827;
- *Mélanges de médecine: Recueil factice formé par l'auteur sous ce titre. I-III*, 1827-1829;
- *Essais de biographie et bibliographie médicales*, 1825;
- *Éloge de M. Hallé: Prononcé le 18 novembre 1822, devant la Faculté de Médecine de Paris*, 1822;
- *Fragmens de médecine militaire*, 1820;
- *Notice sur Benjamin Rusch*, 1814;
- *Histoire médicale du siège de Torgau, en Saxe ou Rapports adressés à M. Le Baron Des Genettes par le chevalier Masnou*, 1814;
- *Eloges des académiciens de Montpellier*, 1811;
- *Inspection des dépôts de prisonniers de guerre autrichiens dans les départements de l'Yonne, Saône-&-Loire, de la Côte-d'Or, de la Haute-Marne, de l'Aube et de la Marne en 1806*, 1806;
- *Formulaire pharmaceutique à l'usage des hôpitaux militaires*, 1804;
- *Histoire médicale de l'Armée d'Orient*, 1802;
- *Résultat général et comparatif des tables nécrologiques du Kaire, l'an VII et VIII*, 1800;
- *Avis sur la petite vérole régnante, adressé au Divan du Kaire*, 1800;
- *Lettre de M. Des Genettes, à M. Cuvier et Michaelis Girardi... Prolusio de origine nervi intercostalis... edidi curavit Renatus Des Genettes*, 1792.

Totodată, Profesorul René-Nicolas Dufriche Desgenettes a fost și membru al unor societăți științifice și profesionale foarte importante ale perioadei respective, astfel (1-8):

- Academia de Științe din Torino (l'Académie des Sciences de Turin), în anul 1810;
- Academia de Științe (l'Académie des Sciences) din Franța;
- Academia de Științe, Arte Frumoase și Litere (l'Académie des Sciences, Arts et Belles-Lettres) din Caen;
- Academia de Științe, Arte Frumoase și Litere (l'Académie des Sciences, Arts et Belles-Lettres) din Rouen;
- Societatea Regală de Științe (Société Royale des Sciences) din Montpellier.

René-Nicolas Dufriche Desgenettes a fost una dintre cele mai mari personalități ale lumii medicale franceze ale secolului XIX, nu doar ale Perioadei Napoleonice. Profesionist desăvârșit, dotat cu o inteligență și o putere de muncă, ambele excepționale, reputatul medic francez a contribuit decisiv la formarea și mai ales la dezvoltarea medicinei militare într-o perioadă deosebit de dificilă pentru Franța și pentru națiunea franceză. Astfel, moștenirea sa profesională continuă să fie o sursă de inspirație pentru medicii militari și pentru cei interesați de istoria medicinei. Prin dedicarea sa față de îmbunătățirea condițiilor medicale în cele mai dificile situații și prin integritatea sa morală, René-Nicolas Dufriche Desgenettes rămâne un exemplu strălucit al devotamentului față de datoria medicală în condiții de conflict.

Conflict de interese: nu există

Acknowledgement: Autor corespondent: Șef Lucr. Dr. Viorel Ștefan Perieanu, e-mail: viorelperieanu@yahoo.com

Bibliografie

1. Burlibaşa M. *Personalități medicale în Franța sfârșitului de secol XVIII și începutul secolului XX*. București: Matrix Rom; 2024.
2. Burlibaşa M. *Personalități ale lumii medicale franceze în Perioada Napoleoniană*. București: Matrix Rom; 2024.

3. Burlibaşa M. *Servicii de Sănătate ale Armatei Franceze în timpul Perioadei Napoleoniene*. Bucureşti: Matrix Rom; 2024.
4. Riaud X. *René-Nicolas Dufriche, baron Desgenettes (1762-1837), médecin en chef de la Grande Armée*. Histoire de la médecine. Available from: <https://www.histoire-medecine.fr/napoleon-et-la-medecine-article-rene-nicolas-dufriche-desgenette.php> [Accessed 21th September 2025].
5. Napoleon-empire.org. *René-Nicolas Dufriche, baron Desgenettes - Baron of the Empire, Commander of the Légion d'Honneur*. Available from: <https://www.napoleon-empire.org/en/personalities/desgenettes.php> [Accessed 21th September 2025].
6. Jensen ND. *Doctor René Nicolas Dufriche Desgenettes Chief Doctor and Director of Military Hospitals of the French Army*. Available from: <https://www.frenchempire.net/biographies/desgenettes/> [Accessed 21th September 2025].
7. Wikipédia. *L'encyclopédie libre. René-Nicolas Dufriche Desgenettes*. Available from: https://fr.wikipedia.org/wiki/Ren%C3%A9-Nicolas_Dufriche_Desgenettes [Accessed 21th September 2025].
8. Ducoulombier H. *Un médecin baron d'Empire : René Nicolas Dufriche Desgenettes*. Dunkerque: Édition de la République du Savoir; 2018.
9. Callet AF. *NICOLAS-RENE DUFRICHE DESGENETTES, din colecția Palatului Versailles*. Available from: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:M%C3%A9decin_NI COLAS-RENE_DUFRICHE_DESGENETTES_\(1762-1837\).jpg#filelinks](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:M%C3%A9decin_NI COLAS-RENE_DUFRICHE_DESGENETTES_(1762-1837).jpg#filelinks). [Accessed 21th September 2025].
10. Napoleon-empire.org. *Philippe Jean Pelletan – Chevalier de l'Empire*. Available from: <https://www.napoleon-empire.org/personnages/pelletan.php> [Accessed 21th September 2025].
11. Vicq d'Azyr F. *Nature* 1948;161(634). Available from: <https://doi.org/10.1038/161634b0>. [Accessed 21th September 2025].
12. Encyclopedia.com. *Fourcroy, Antoine François De*. Complete Dictionary of Scientific Biography. Available from: <https://www.encyclopedia.com/science/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/fourcroy-antoine-francois-de> [Accessed 21th September 2025].
13. Medarus.org. *Portraits de Médecins: Louis-René DESBOIS de ROCHEFORT 1750-1786 Médecin français*. Available from: https://www.medarus.org/Medecins/MedecinsTextes/desbois_de_rochefort_louis.htm [Accessed 21th September 2025].